

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

15 בספטמבר 2025

ההיקף והפרופיל הדמוגרפי של המבקרים בקבר ר' נחמן מברסלב באומן בקרב הציבור היהודי בישראל

8% מהיהודים בישראל ביקרו לפחות פעם אחת בקבר ר' נחמן מברסלב, מתוכם 43% מסורתיים ו-23.5% חרדים. 40% מהמבקרים חוזרים למקום אחת לכמה שנים. לקראת ראש השנה: כל הנתונים מאחורי העלייה לרגל לאומן.

סקירת נתונים מאת ד"ר אריאל פינקלשטיין

תקציר הממצאים

- 8% מן היהודים בישראל מעל גיל 18 ביקרו לפחות פעם אחת בחייהם בקבר ר' נחמן מברסלב באומן. 43% מהם מסורתיים, 23.5% חרדים, 20% דתיים-לאומיים ו-13.5% חילונים.
- 40% מן המבקרים באומן חוזרים על הביקור אחת לכמה שנים, ועוד 4% מבקרים במקום לפחות פעם בשנה.
- לפחות אחד מכל עשרה חרדים, דתיים ומסורתיים ביקר באומן. בקרב החילונים – רק 1 מכל 50 (2%).
- בקרר הציבור החרדי, 21% מן הספרדים ביקרו באומן, 15% מן החסידים, ורק 9% מהליטאים.
- 20% ממצביעי ש"ס היו באומן, לעומת 13% בקרב מצביעי יהדות התורה, ו-11% ו-10%, בהתאמה, בקרב מצביעי הציונות הדתית והליכוד. בקרב מצביעי המרכז והשמאל מדובר באחוזים ספורים בלבד מהמצביעים.

מבוא

ר' נחמן מברסלב (1772-1810) הוא מייסד חסידות ברסלב ששימש אדמו"ר בסוף המאה ה-18 ותחילת המאה ה-19. קברו של ר' נחמן מברסלב (המכונה בקרב חסידי ברסלב "הציון הקדוש") נמצא בעיר אומן שבאוקראינה, שבה התגורר באחרית ימיו, והוא מוקד משמעותי לעלייה לרגל עבור ישראלים ויהודים ברחבי העולם כבר עשרות שנים. בתקופת חייו ובעיקר לקראת פטירתו ביטא ר' נחמן רצון שחסידי ישהו איתו בראש השנה, ותלמידיו הסיקו מכך שכוונתו היא שיבואו לשהות בקברו בראש השנה גם לאחר פטירתו. בשל כך, גם כיום רבים פוקדים את קברו בראש השנה (לפי הערכות, בכל ראש השנה מגיעים לציון כ-50,000 איש), אך יש גם רבים שמגיעים לפקוד את הקבר בימים ובמועדים אחרים בשנה.

סקירה זו מציגה מידע על היקף העלייה לרגל/ביקור בקברו של ר' נחמן בקרב יהודים ישראלים ועל הפרופיל הדמוגרפי של היהודים הישראלים המגיעים למקום.

אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין
יו"ר של כבוד
יוחנן פלסנר
נשיא

חברי הוועד המנהל

עו"ד לילית אהרנסון
אלי גרנר
פרופ' ורד וניצקי-סרוסי
ד"ר חן ליכטנשטיין
מול מועלם
שגריר לשעבר שלי מרידור
פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א
עו"ד אבי פישר
ד"ר מיכל צור
יוסי קוצ'יק

המועצה הבין-לאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רוזלי סילברמן אכלה, קנדה
אן אפיבאום, ארה"ב
השופטת דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן בייר, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' כריסטוף מרקשטיס, גרמניה
ד"ר שרון טוריאן, ארה"ב
השופט אברהם סופר, ארה"ב
ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב
הארייט שליפפר, ארה"ב

סגני נשיא

פרופ' סוזי נבות, מחקר
ד"ר ישי ג'סיין, פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' תמר הרמן
פרופ' נתן זוסמן [אורח]
פרופ' עמית כהן
מד תומר לוטן [אורח]
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' דניאל סטטמן
פרופ' בני פורת
פרופ' קרנית פלוג
פרופ' מרדכי קרמניצר
פרופ' גרעון רהט
ד"ר תהילה שורץ אלטשולר
פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמון
ברנד מרכוס (1929-2024)
מוכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

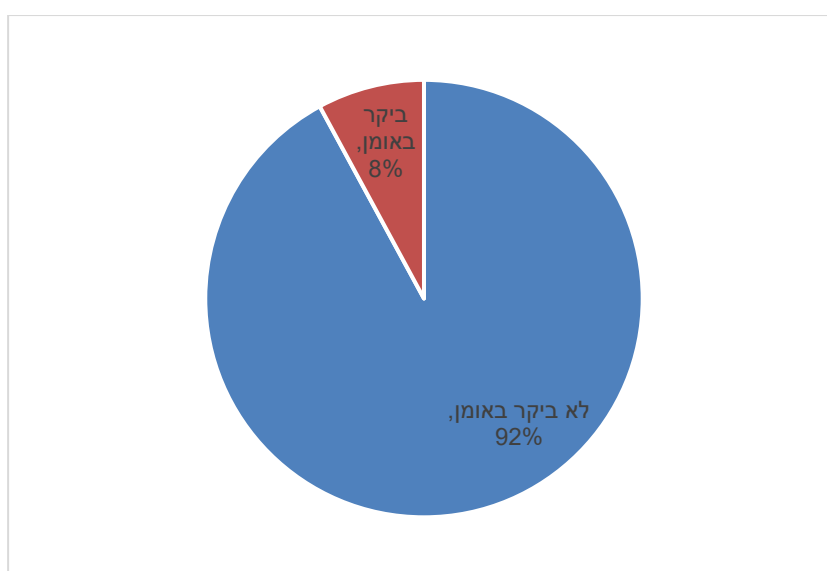
הסקירה מבוססת על ניתוח לסקר מקיף שערך המכון הישראלי לדמוקרטיה בספטמבר 2024 עבור "דו-שנתון דת ומדינה בישראל" בהוצאת המכון (עורכים: אריאל פינקלשטיין, אילה גולדברג, שלומית רביצקי טור-פז, יערי פדן). הסקר כלל 1,001 מרואיינות ומרואיינים יהודים בגילי 18 ומעלה, שהם מדגם מייצג של החברה היהודית בישראל. במסגרת הסקר נשאלו הנדגמים, בין היתר, אם הם ביקרו באומן, ואם כן באיזו תדירות (טעות הדגימה המרבית היא 3.1%). בנוסף, הסקר כלל שאלות דמוגרפיות שונות שמתוכן יוצגו להלן נתונים על הגדרה דתית, מגדר, הכנסה, גיל, הצבעה בבחירות וזרם חרדי של המבקרים בקבר.

1. כמה מבקרים באומן ובאיזו תדירות?

1.1. שיעור המבקרים באומן

תרשים 1 מציג מידע על שיעור היהודים הישראלים שביקרו בקבר ר' נחמן באומן. עולה ממנו כי 8% מהיהודים בישראל דיווחו כי הם ביקרו לפחות פעם אחת בחייהם במקום.

תרשים 1. יהודים בישראל, לפי ביקור בקבר ר' נחמן באומן (%)

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

1.2. תדירות הביקור באומן

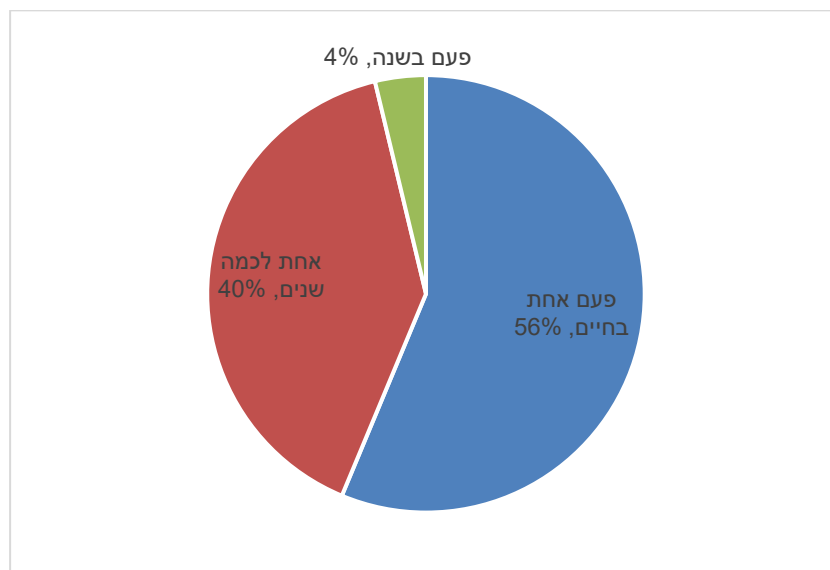
תרשים 2 מציג את התדירות של הביקור במקום בקרב 8% מהיהודים הישראלים שדיווחו כי ביקרו בו. עולה ממנו כי 56% מהאנשים שדיווחו כי ביקרו בקבר ר' נחמן עשו זאת רק פעם אחת בחיים, ועוד 40% ביקרו במקום אחת לכמה שנים. קבוצה מצומצמת יותר של 4% מהמבקרים עושה זאת לפחות פעם בשנה. ככל הנראה, בקבוצה זו נכללים מי שמקפידים להגיע למקום מדי ראש השנה.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

תרשים 2. תדירות הביקור בקבר ר' נחמן באומן, מקרב המבקרים לפחות פעם אחת בחיים (%)

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

2. מי מבקר באומן?

2.1. פילוח לפי הגדרה דתית

תרשים 3 מציג את ההתפלגות לפי הגדרה דתית של מי שביקרו לפחות פעם אחת בחייהם באומן, שהם כאמור 8% מהאוכלוסייה היהודית בישראל. מהתרשים עולה מגוון רחב של מבקרים: 43% הם מסורתיים (28% מסורתיים דתיים ו-15% מסורתיים לא-דתיים), 23.5% חרדים, 20% דתיים-לאומיים ו-13.5% חילונים. התפלגות זו מלמדת כי המבקרים באומן נמנים עם כלל חלקי האוכלוסייה בישראל.

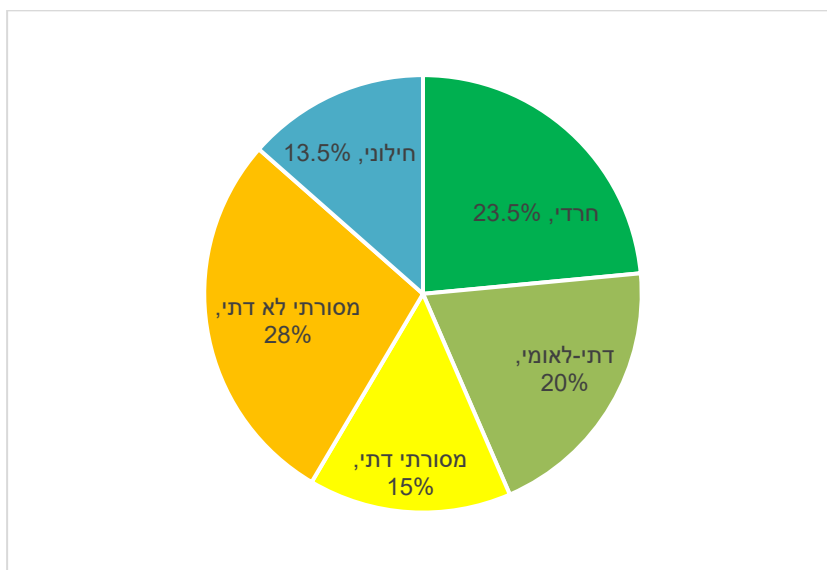
תרשים 4 סוקר את שיעור המבקרים בקרב כל אחת מהקבוצות הדתיות. עולה ממנו כי בקרב החרדים 16% ביקרו לפחות פעם אחת בקבר ר' נחמן באומן, בקרב הדתיים-לאומיים – 13%, ובקרב המסורתיים הדתיים והלא-דתיים השיעור עומד על 10%-11%. לעומתם, שיעור החילונים שביקרו בקבר ר' נחמן נמוך בהרבה ועומד על 2%.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

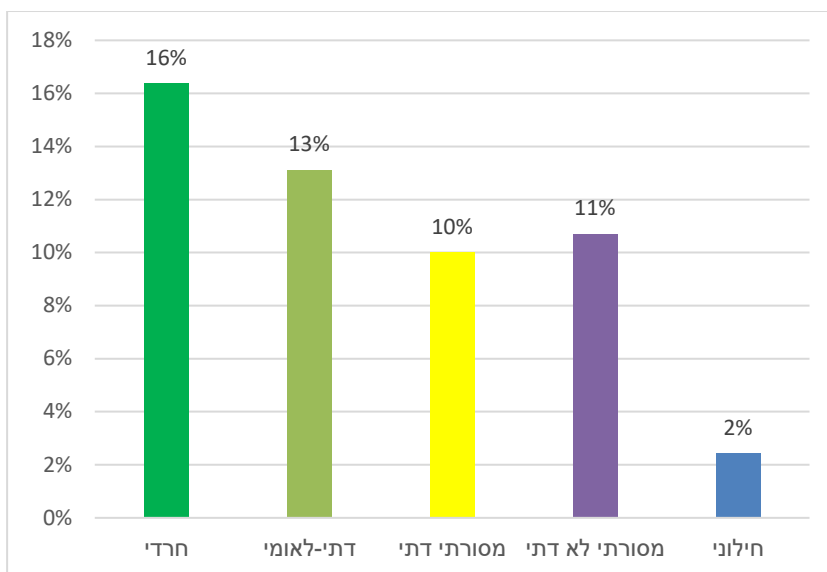
www.idi.org.il

תרשים 3. התפלגות המבקרים בקבר ר' נחמן באומן לפחות פעם אחת בחיים, לפי הגדרה דתית (%)

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

תרשים 4. שיעור המבקרים בקבר ר' נחמן באומן לפחות פעם אחת בחיים, מתוך כל אחת מהקבוצות על הרצף חרדים-חילונים (%)

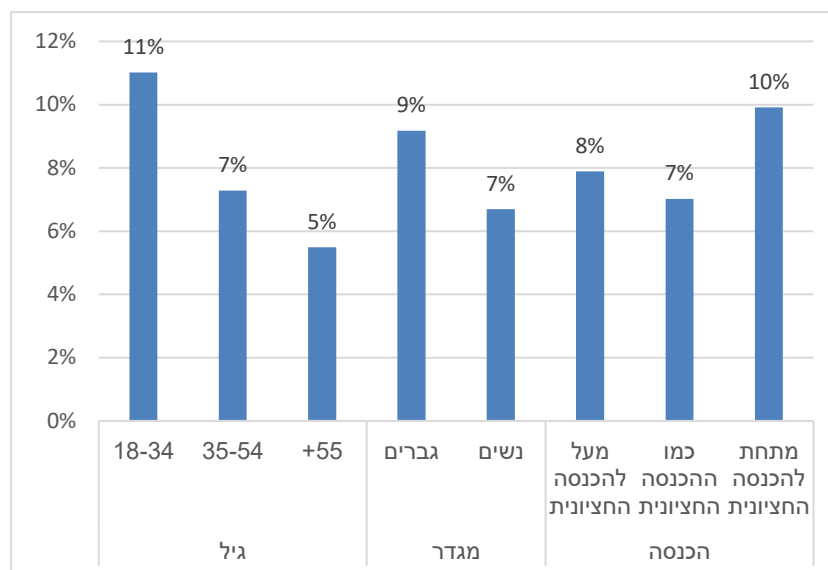

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

2.2. פילוח לפי גיל, מגדר והכנסה

תרשים 5 מציג את שיעור המבקרים בקבר ר' נחמן בפילוח לפי קבוצות גיל, מגדר והכנסה.

תרשים 5. שיעור המבקרים בקבר ר' נחמן באומן לפחות פעם אחת בחיים, לפי גיל, מגדר והכנסה (%)

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

אלו הם הממצאים המרכזיים העולים מהתרשים:

גיל: ניתוח הנתונים לפי קבוצות גיל מלמד שכל שאנשים צעירים יותר, כך הסיכוי שהם ביקרו בקבר ר' נחמן באומן גבוה יותר: 11% מהצעירים בגילי 18-34 ביקרו באומן, בהשוואה ל-7% בקרב אנשים בגילי 35-54 ו-5% בקרב אנשים מעל גיל 55. נתון זה מעניין במיוחד, שהרי דווקא למבוגרים יותר היו יותר שנים שבהן הייתה להם אפשרות לבקר באומן (ובפרט שגם הם היו בעבר צעירים). הוא מעיד על הפרופיל הגילי הצעיר של המבקרים במקום, ואולי גם על כך שבשנים האחרונות חל גידול ניכר בהיקף המבקרים באומן.

מגדר: באשר להשוואה בין גברים לנשים, ניתן לראות ששיעור הגברים שביקרו באומן מעט גבוה יותר ועומד על 9%, בהשוואה ל-7% בקרב הנשים. הפער בין גברים לנשים זניח יחסית, נתון שנראה מפתיע לנוכח ההשתתפות הבלעדית כמעט של גברים בביקור באומן בראש השנה. רבני ברסלב מתנגדים לעלייה של נשים לאומן בראש השנה, ובשנים האחרונות אף נסגרת עזרת הנשים במקום בראש השנה ובימים הסמוכים לחג. לאור זאת, ניתן לשער שמרבית הנשים המבקרות באומן עושות זאת בימים ובמועדים אחרים בשנה, ולא בעת אירועי התפילה ההמוניים בראש השנה. ראוי לציין כי קיימת תופעה של תיירות נשית מאורגת לאומן בהנהגתן של רבניות, מעין מסעות דתיים-רוחניים המיועדים לנשים בלבד.

הכנסה: ניתוח הנתונים לפי הכנסה מלמד כי המשתכרים מתחת להכנסה החציונית ביקרו בשיעור הגבוה ביותר בקבר ר' נחמן באומן (10%), אך

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

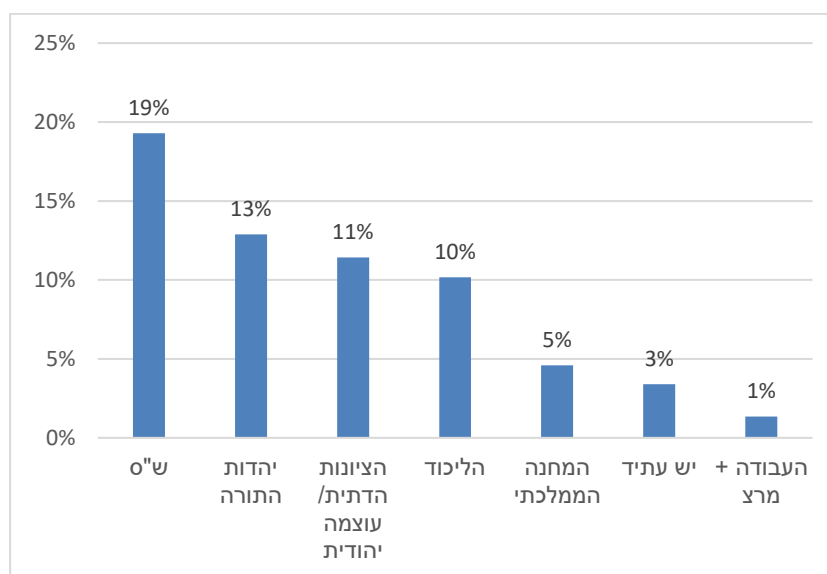
הפערים מבעלי הכנסה הקרובה להכנסה החציונית או גבוהה ממנה אינם גדולים.

2.3. פילוח לפי הצבעה למפלגות

תרשים 6 מציג מידע על המבקרים בקבר ר' נחמן באומן לפי ההצבעה שלהם בבחירות האחרונות לכנסת (2022). כלומר, הוא מציג את שיעור המבקרים באומן מתוך מצביעי כל אחת מהמפלגות.¹ מהתרשים עולה כי המפלגה ששיעור המצביעים הגבוה ביותר שביקרו בה בקבר ר' נחמן באומן היא ש"ס (19%) ולאחריה מפלגות יהדות התורה (13%), הציונות הדתית/עוצמה יהודית (11%) והליכוד (10%). שיעור המבקרים במקום נמוך במיוחד מקרב מצביעי העבודה/מרצ (1%) ויש עתיד (3%).

השיעור הגבוה במיוחד של מצביעי ש"ס שביקרו בקבר ר' נחמן באומן משקף את הפרופיל החרדי והמסורתי של מצביעי המפלגה, וכן את החיבור החזק של הציבור הספרדי-מזרחי בישראל לדמותו של ר' נחמן. על חיבור זה בתוך החברה החרדית ניתן ללמוד גם מהתרשים בסעיף הבא, המציג את שיעור המבקרים בקבר ר' נחמן בחלוקה לזרמים בתוך החברה החרדית.

תרשים 6. שיעור המבקרים בקבר ר' נחמן באומן פעם אחת לפחות, לפי הצבעה בבחירות לכנסת ב-2022 (%)

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

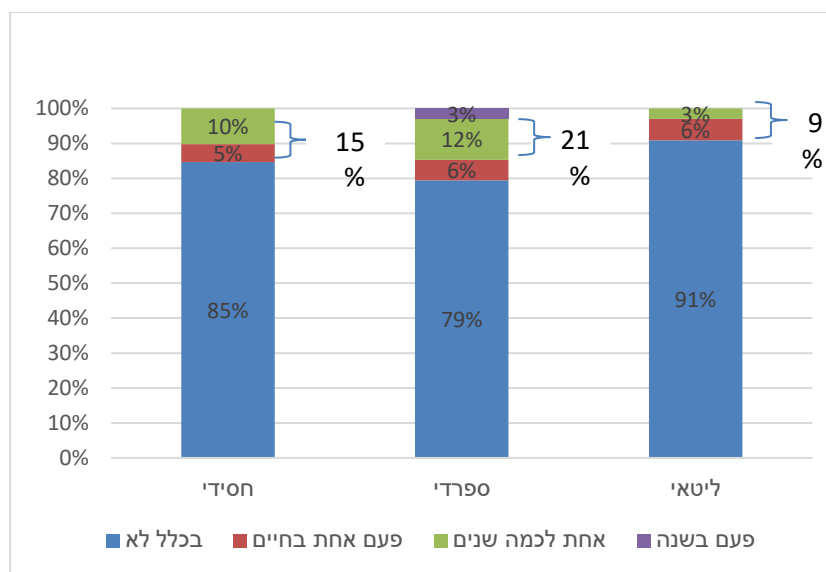
¹ מפלגות ישראל ביתנו והבית היהודי אינן מופיעות בתרשים בשל ההיקף הקטן של נדגמים שהצביעו להן. מפלגות העבודה ומרצ אוחדו בתרשים כדי להגיע למדגם גדול די הצורך של המצביעים שלהן.

2.4. פילוח המבקרים החרדים לפי זרמים

מתרשים 7 עולה כי 21% מהחרדים הספרדים מדווחים שהם ביקרו לפחות פעם אחת בחייהם בקבר ר' נחמן באומן, בהשוואה ל-15% מהחרדים החסידיים ו-9% בלבד מהחרדים הליטאיים. אף שר' נחמן משויך לתנועת החסידות, הוא למעשה משויך לחסידות ספציפית של חסידויות רבות אין קשר ישיר אליה, בעוד בציבור החרדי הספרדי נראה שהחיבור עם דמותו של ר' נחמן כללי יותר.

בולט במיוחד השיעור הנמוך של מבקרים מהציבור הליטאי, שהוא נמוך יותר משיעור הדתיים-לאומיים והמסורתיים שביקרו במקום (שהוצג בתרשים 3). נוסף על כך, בקרב הציבור הליטאי מרבית המבקרים במקום עשו זאת רק פעם אחת, בעוד בקרב החרדים הספרדים והחסידיים מרבית המבקרים במקום עשו זאת בתדירות גבוהה יותר. המיעוט היחסי של מבקרים מהציבור הליטאי נראה מובן לאור השתייכותו של ר' נחמן לתנועת החסידות ולא לאבות הזרם הליטאי, וכן בשל כך שבציבור הליטאי מייחסים חשיבות נמוכה יותר לביקור בקברי צדיקים מאשר בקרב החסידיים והספרדים.

תרשים 7. תדירות ביקור בקבר ר' נחמן באומן, לפי זרם חרדי (%), מתוך החרדים

מקור: עיבודי המחבר לסקר דו-שנתון דת ומדינה 2024, המכון הישראלי לדמוקרטיה.